

Sygn. akt III CSK 300/08

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 22 maja 2009 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Grzegorz Misiurek (przewodniczący)

SSN Krzysztof Strzelczyk

SSN Katarzyna Tyczka-Rote (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa J. R. prowadzącej działalność gospodarczą
pod nazwą "Handel-Usługi" w S.
przeciwko Towarzystwu Ubezpieczeń i Reasekuracji "Warta" S.A. o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 22 maja 2009 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 28 maja 2008 r.,

**uchyła zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i
rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Powódkę J. R., prowadzącą m.in. działalność przewozową łączyła z pozwanym Towarzystwem Ubezpieczeń i Reasekuracji „Warta” S.A. umowa ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej przewoźnika drogowego w ruchu międzynarodowym. Zgodnie z § 4 ust. 1 ogólnych warunków ubezpieczenia odpowiedzialnością zakładu ubezpieczeń objęta była odpowiedzialność cywilna powódki powstała przy przewozie przesyłek na podstawie listu przewozowego CMR wystawionego na ubezpieczającego (powódkę). W okresie objętym tą umową powódka na zlecenie M&M sp. z o.o. przewoziła pralki z Łodzi do Aten. Nadawcą przesyłki była B. sp. z o.o. W liście przewozowym CMR jako przewoźnik został wskazany M&M sp. z o.o., podane zostały numery rejestracyjne samochodu powódki, a jej kierowca potwierdził podpisem w rubryce 23 przyjęcie towaru i listu przewozowego. W czasie wykonywania przewozu przez powódkę pralki uległy uszkodzeniu w wyniku wypadku jakiemu w Bułgarii uległ samochód, którym były przewożone. Pozwany odmówił wypłaty odszkodowania, powołując się na treść § 4 ust. 1 ogólnych warunków ubezpieczenia - wskazał, że w liście przewozowym powódka nie figuruje jako przewoźnik.

Powódka wystąpiła na drogę sądową z powództwem o zapłatę 102.606,06 zł z odsetkami umownymi 5% w stosunku rocznym, tytułem odszkodowania ubezpieczeniowego podnosząc, że towar przewoziła jako przewoźnik, co potwierdzały zapisy indywidualizujące jej samochód i podpis kierowcy na liście przewozowym CMR.

Wyrokiem z 27 lutego 2008 r. Sąd Okręgowy oddalił powództwo, uznając, że umieszczenie ubezpieczającego jako przewoźnika w liście przewozowym było konieczną przesłanką powstania po stronie pozwanego ubezpieczyciela obowiązku wypłaty odszkodowania ubezpieczeniowego, ponieważ w ten sposób konkretyzował się przedmiotowy i podmiotowy zakres ochrony udzielanej przez zakład ubezpieczeń. W jego ocenie fakt, iż przewóz w rzeczywistości wykonywała powódka na zlecenie M&M nie miał znaczenia, skoro ta ostatnia spółka wpisania była w liście przewozowym CMR jako przewoźnik.

Sąd Apelacyjny na skutek apelacji powódki zmienił powyższy wyrok i zasądził od pozwanego na rzecz powódki dochodzona kwotę 102.606,06 zł z

odsetkami w wysokości 5% w stosunku rocznym za okres od 6 sierpnia 2007 r. do dnia zapłaty oraz koszty procesu za obie instancje.

Sąd Apelacyjny uzupełnił stan faktyczny ustaleniem, że prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego z dnia 17 grudnia 2007 r. zasądzono od powódki na rzecz M&M Sp. z o. o. odszkodowanie w kwocie 102.606 zł z 5% odsetkami od dnia 6 sierpnia 2007 r. oraz kwotę 7.615 zł tytułem zwrotu kosztów procesu. Dokonując subsumcji stanu faktycznego zwrócił uwagę, że zapis § 4 ogólnych warunków odpowiedzialności cywilnej, na który powołuje się pozwany, odwołuje się do przepisów Konwencji o umowie międzynarodowego przewozu drogowego towarów (CMR), sporządzonej w Genewie z dnia 19 maja 1956 r. (załącznik do Dz. U. z 1969 r. Nr 49 poz. 238; sprost. Dz. U. z 1995 r. Nr 69, poz. 352), które w art. 4 uznaje list przewozowy jedynie za dowód zawarcia umowy przewozu. Brak, nieprawidłowość lub utrata listu przewozowego nie wpływa jednak na istnienie, ani ważność umowy przewozu, która podlega przepisom Konwencji. W świetle tego przepisu oraz art. 6 i art. 9 Konwencji wystawienie listu przewozowego nie jest przesłanką zawarcia umowy przewozu, treść tego listu jest wiążąca tylko w braku dowodu przeciwnego. W konsekwencji Sąd Apelacyjny uznał, że wpisanie powódki w rubryce „przewoźnik” listu przewozowego nie było konieczną przesłanką powstania odpowiedzialności ubezpieczeniowej pozwanego. Istotne było jedynie, że powódka w rzeczywistości była przewoźnikiem w rozumieniu art. 5 Konwencji, a M&M Sp. z o. o. była nadawcą przesyłki. Odpowiedzialność powódki jako przewoźnika wobec nadawcy za powstałą szkodę w przesyłce wynika z art. 17 ust. 1 Konwencji i została przesądzona prawomocnym wyrokiem.

W konsekwencji Sąd odwoławczy uznał, że wystąpiło zdarzenie objęte zakresem ochrony ubezpieczeniowej ogólnych warunków umów, na podstawie których powódka zawarła ze stroną pozwaną umowę ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej.

Pozwany wniósł od powyższego wyroku skargę kasacyjną opartą na podstawie naruszenie prawa materialnego (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.) poprzez niezastosowanie art. 822 § 2 k.c. w zw. z § 4 ust 1 ogólnych warunków

ubezpieczenia i orzeczenie o roszczeniu powódki jedynie w oparciu o przepisy Konwencji o umowie międzynarodowego przewozu drogowego towarów CMR.

Powódka domagała się oddalenia skargi kasacyjnej, prezentując stanowisko, że niedopuszczalne jest oparcie skargi kasacyjnej na zarzucie naruszenia umowy stron, a art. 822 § 2 k.c. w brzmieniu obowiązującym w momencie zawierania umowy ubezpieczenia nie odsyłał do postanowień umownych.

Prokurator Generalny, który wyraził swoje stanowisko odnośnie skargi kasacyjnej i odpowiedzi na nią na podstawie art. 398⁸ § 1 k.p.c., ocenił, że skarga kasacyjna powinna zostać uwzględniona, ponieważ Sąd Apelacyjny nie zbadał treści umowy łączącej strony i nie zastosował art. 822 § 2 k.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarżący słusznie podniósł, że spór między stronami nie dotyczył kwestii, czy powódka była przewoźnikiem wykonującym przewóz partii pralek z Łodzi do Aten. Taka pozycja powódki w stosunku do pozostałych stron umowy przewozu nie była przez pozwanego kwestionowana w niniejszej sprawie, ani też nie stanowiła przyczyny odmowy spełnienia świadczenia ubezpieczeniowego. Strony zajmowały natomiast rozbieżne stanowiska odnośnie zakresu odpowiedzialności ubezpieczeniowej pozwanego. Pozwany wywodził, że jedną z przesłanek warunkujących powstanie po jego stronie obowiązku świadczenia w ramach ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej powódki jako przewoźnika jest wylegitymowanie się przez nią listem przewozowym CMR, w którym występuje w takim charakterze. Powódka natomiast łączyła odpowiedzialność pozwanego z rzeczywistą pozycją prawną jaką miała w chwili powstania szkody. Sąd Apelacyjny – jak wynika z uzasadnienia – podzielił stanowisko powódki, przyjmując, że poprzez zawarte w § 4 ust. 1 ogólnych warunków ubezpieczenia odwołanie do Konwencji CMR pozycja powódki podlega ocenie na podstawie postanowień tej Konwencji. Jeżeli zatem powódka wykazała, że była przewoźnikiem w samochodowym transporcie międzynarodowym, to fakt niewpisania jej jako przewoźnika do listu przewozowego nie wyłącza odpowiedzialności pozwanego. Swoją pogląd Sąd II instancji oparł na fragmentarycznie potraktowanym postanowieniu umowy ubezpieczenia, bez

odniesienia się do całości jej treści i bez umotywowania zajętego stanowiska. W związku z tym nie sposób odeprzeć zarzutu pozwanego, że tak przeprowadzona ocena prawna stanu faktycznego narusza art. 822 § 2 k.c. Przepis ten, w brzmieniu obowiązującym w momencie zawarcia umowy ubezpieczenia przez strony (29 kwietnia 2004 r.) stanowił, że umowa ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej obejmuje szkody, będące następstwem przewidzianego w umowie wypadku, który miał miejsce w okresie ubezpieczenia. O powstaniu odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń nie decyduje zatem wyłącznie powstanie po stronie ubezpieczającego cywilnoprawnego obowiązku naprawienia szkody wyrządzonej osobie trzeciej, lecz wystąpienie wypadku ubezpieczeniowego. Wypadek ubezpieczeniowy jest zdarzeniem, które strony umowy ubezpieczenia określiły jako przyczynę uzasadniającą odpowiedzialność zakładu ubezpieczeń. Swoboda kształtowania stosunku umownego umożliwia ułożenie go w taki sposób, że ochroną ubezpieczeniową będzie objęta tylko odpowiedzialność cywilna ubezpieczającego powstała przy zachowaniu określonych wymagań dodatkowych. Z uwagi na cel umowy ubezpieczenia, jakim jest zapewnienie ubezpieczającemu rzeczywistej ochrony, konieczne jest, aby umowa lub stanowiące jej część ogólne warunki ubezpieczenia precyzowały, w sposób nie budzący wątpliwości już w chwili zawarcia umowy, jakie zdarzenia są, a jakie już nie są objęte odpowiedzialnością zakładu ubezpieczeń (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2004 r., V CK 481/03, nie publ.). O zakresie odpowiedzialności pozwanego decyduje zatem treść umowy ubezpieczenia, wykładana według zasady określonej w art. 12 ust. 4 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o działalności ubezpieczeniowej (Dz.U. Nr 124, poz. 1151 ze zm.). Pominięcie w rozważaniach postanowień umownych, istotnych w świetle art. 822 § 2 k.c., nie tylko uprawnia pozwanego do postawienia zarzutu naruszenia tego przepisu, ale także uzasadnia uwzględnienie opartej na tej podstawie skargi kasacyjnej. Niewątpliwie § 4 ogólnych warunków ubezpieczenia, przyjętych przez strony, oznacza granice odpowiedzialności umownej pozwanego wskazując konkretne warunki, które muszą być spełnione, by ochrona ubezpieczeniowa powstała. Jednym z nich, istotnym w rozpatrywanej sprawie, jest wykonywanie przez ubezpieczającego przewozu przesyłki „na podstawie listu przewozowego CMR wystawionego na ubezpieczającego”. Odesłanie do Konwencji CMR zawarte

w powyższym postanowieniu umownym dotyczy zatem jedynie kwestii czy list przewozowy został w świetle tej Konwencji wystawiony na powódkę, nie zaś tego, czy powódka była przewoźnikiem w rozumieniu jej przepisów.

Z przytoczonych względów, ponieważ zaskarżone rozstrzygnięcie zapadło bez należytego odniesienia się przez Sąd Apelacyjny do treści stosunku prawnego łączącego strony, konieczne było uchylenie zaskarżonego wyroku na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.

Orzeczenie o kosztach postępowania kasacyjnego uzasadnia art. 398²¹ w zw. z art. 391 § 1 i art. 108 § 2 k.p.c.